

Quince años de poesía esparcida (1980-1994) o los poetas ensin llibru

XOSÉ LLUIS CAMPAL FERNÁNDEZ

1. La recapitulación del granible llabor poéticu nel periodu 1980-1994, no que conocemos comu Surdimientu y PostSurdimientu, faise erroneamente calletrando los nomes d'autores que tuvieren asoleyada la so xera en formatu llibru o cartafueyu d'estensión respetable, ñorando y marxinando olímpicamente a otros poetas que tovía nun aportaren con productos autónomos, magar que les sos criaciones tean espreganciaes peles páxines de boletines académicos y revistes especializaes. Quiciabes la obra non-aconceyada de la llanisca Concha Quintana seya, daveres, la honrosa esceición a la riegla xeneralizadora d'esta zuniega tochura. Pero nun falaré d'ella, poeta d'esquisita soledá romántica que, per otru llau, ta curiada pola crítica contemporánea.

Les causes d'esti aisllamientu puen desplicase comu: voluntá autoral, desenfotu editorial, prexucios de guañu ayenu al fechu lliterariu, torgues d'orde estilísticu, etcétera. Pero esi calter d'espardimientu fortuitu nun espavienta la certidume de la so calidable entereza de poétiques factibles y nun les sapoza nun planu secundariu. Hai que nun inxertar nesti separtáu a los poetas non-falantes que disponen de textos espublizaos embaxu la so única responsabilidad, que danse'l pote y puen tapar composiciones presumiblemente tornaes a llingua asturiana, torques non-esplicitaes, y poro de dubitable orixe idiomáticu y mental.

Dientru d'esta clas de poetas con producción y ensin llibru vindicamos a cuatro autores con tol drechu a figurar nun recuentu de los caberos quince años: Ricardo Algar, Xosé Ramón Martín Ardines, Xosé Nel Riesgo y Emilio A. Somoano. Dalgunos, comu Algar o Ardines, tán facultaos, por mor de la bayurosa obra esparcida perequí y peracullá, pa facer un volume

coles so collaboraciones; en concretu, el boletín *Lletres Asturianas* acuéyelos abondes vegaes nos sos números regulares y nel extraordinariu del mes de mayu, *Día de les Lletres*, consagrau dafechu a criación lliteraria. Nesta publicación tán asoleyaes les pieces de les que facemos analís.

2. Ricardo Algar ye l'alcañu lliterariu del teberganu Ricardo García Álvarez, resultante de xunir les primeres sílabes de los sos apellíos. Tanto Algar comu Martín Ardines son escritores bilingües de solitú atopadiza pal frutu non mediatizáu pola tradición forciada. Son poetes del sentimientu amorosu qu'apaecen clisaos pola so emburriante capacidá d'encegolamientu. Cincuen la so güeyada en picalines personales, pos son autores de non restrinxida suxetividá operativa que nun-y desixen, preambularmente, a les emociones equivalencies pretestuales pa colar col so discursu, pareyu nel oxetivu pero dixebrau nel procesu. L'aspereza d'Algar sustitúise nel sotrondín Ardines pol murmuriu.

La que practica Algar ye una poesía pre-barroca del conocimientu individual al tresvel de la incertidume guariada na sofrente condición del home que caltria desencantáu, de la criatura condergada al revináu tastu de los petites mayaos. Hai una poetización del "yo" compartíu nun decursu nel que l'exe principal nun s'abeya con temes paralelos. Xunto al amor comu trebolgante esmolición, nun falten reflexiones al rodiu de la mesma criación lliteraria: la escritura comu exerciciu d'identidá.

De llinia coherente no que cinca a l'humanismu dominante, asina comu na plasmación d'estos coritos repilos, el d'Algar ye un sentir de disuasión amatoria: l'orgullu del esceuticismu. Poesía sustantiva, non codificada n'aparentes vetes cultistes; poesía manfirida de continxentes modernistes, con gustu pola polimetría y los paralelismos enraigñaos nel ambiente rural; los referentes semánticos resulten inequívocos, la naturaleza ta al serviciu de la emoción significativa.

Algar entemez rexistros d'estremada encaliadura dende l'ángulu estróficu. Yá nos sos primeros poemas Algar descomponía silábicamente les pallabres en varios versos ensin qu'esta iniciativa fora en deméritu del equilibriu na ferramienta lliteraria, que va depurándose espresivamente nunes ellaboraas imáxenes de midida complexidá. L'autor, de xemes en cuandu, infórmamos que dellos poemas encaxetaránse nun llibru inéditu entituláu *La belea de los dioses*.

3. Xosé Ramón Martín Ardines decántase por una poesía cenciella y de definíu mensax;

dacuandu malpenes suxeríu; d'ehí, la preferencia pola composición curtia ta empobinada a la concatenación de llector y receición. Poesía intrínseca de la cotidianidá del xeitu mínimu, de la señardosa ya inapreciable cotidianidá reinventada pol xacíu d'un "tú" non-impositivu; la poesía d'Ardines flui del envís de l'afalagada necesidá de la comunicacón cola amada, un tantigüamientu d'antropoloxía sentimental que comparta la so esperiencia.

P'Ardines el misteriu poéticu atópase nel "continuum" d'un coloquialismu interactivu, qu'almite una bonal riestra de recursos dende lo tráxico que-y inspira una puxanza metafórica pal eventual taramiellu esistencial, fasta l'ensamblaxe sinestésicu, les considerances metaliteraries de calter desenfadáu o'l xuegu coles posibilidaes rítmiques d'un versu que participa del dolor y del amor.

Acostuma l'autor sotroñdín a ufiertar les sos collaboraciones sueltas comu extractos o selección autorizada de cartafueyos mayores o en preparacón; asina, sabemos de la existencia d'empeños comu, por exemplu, los titulaos: *Pétalos de roses llárimas*, *De centru urbanu*, *Poesías de llaboratoriu* o *Esperdigaes lletres*.

4. Nun sen distintu asítiase'l carauterísticu llabor de l'avilesín Xosé Nel Riesgo, traductor del mui interesante y mallográu A. Costafreda y que nos apurre dos series: *Mangaráu*, amuesa más convencional de finxu amorosiegu, y *Collumbreru astronómicu*, qu'introduz cola so poesía una faza temática y climática llantada n'allonxaes esferes treslladaes nun atractivu llinguaxe; una faza atípica nos trillaos caminos de la lliteratura llariega, sopelexando Riesgo una idea del fenómenu poéticu que cincha l'oxetu real de tresformación artística ensin atafanase pero tamién ensin da-y esceicional relevancia a les lleis poétiques de sumisión cásique relixosa; en Riesgo ye perimportante'l prosaísmu de cuñu ficcionariu-espacial, comu dexe a les clares los títulos de los sos poemas: "-60° C", "Autómata", "L'eclise" o "Órbita cíclica". Si'l poeta nun esnalare en llibertá fabuladora'l so dicir empapiellaríase. Nostante, l'autor nun colisiona cola materia poética, sinón que, ensin refugar la so lóxica, permítense llicencies que puen creyese non-convenientes dende la óptica asumida. A la estructura poemática favorécenla delles inxenioses acabaciones nos problemes planteaos nes situaciones discurríes pol poeta. Riesgo enancha una orixinal cosmovisión galáctica, atalantada comu alegoría illimitada de tou algame sicolóxicu; los poemas falen principalmente del home y les sos elíptiques circunstancies, tea'l suxetu equí o n'otra virtualidá. Y el poeta amésta-y a tala conceición zarrada de simboloxía futurista, de xeladura amatagante, un reconocible mundu asturianu d'anguañu; la frayura ente dos ámbitos —presente y futuru— faise simbiosis.

5. Emilio Alfredo Somoano surdió ceu, na primer mitá de los 80 y d'elli conocemos namás la entrega entitulada *Poesíes prietes y d'escuridá*, n'onde punxo de relieve'l válamu d'un espíritu estordigáu pola dulda nuna escritura arriscada y daqué segotante. Nesta curiosa entrega Somoano antepón un entamu versificáu hipercríticu y d'ensucha dureza que constitúi una axitada soflama so les fases de xorrecimientu de la llingua asturiana y la so interesada mansuñadura. Pero nun ye esti autor un poeta políticu encerriscáu nuna cuestión nacionaliega.

Somoano escueye un ambivalente y ricu aspeutu formal; los poemas presenten dende la uniformidá del versu mediu nuna composición comu "L'antoxu los muertos", exercicu de malditismu alquímicu, escachizáu per un estribillu permutatoriu; fasta'l poema cabalísticu o caligramáticu ensin escaecese del poema decreciente, el sonetu o el poemín greguerescu ya intuitivu en cuartetos. Tradición ya esperimentación vanguardista al empar. Tamos delante d'una poesía espresionista d'iconos recurrentes, d'esfarayada proclividá pel llau ingriente ya tresgresivu de la perdición; una poesía d'alexía baltada que pescuda nel misteriu del tiempu, el destín yá trazáu y la muerte, sofitándose nunos formantes lliterarios nada vocinglonos, que nun precisen de sides d'otra mena.

6. Naide pon en tela de xuiçiu que nestos 15 caberos años nun hubiere otros poetas ensin llibru dignos d'estudiu. Agora apandiamos cuatro exemplos d'autores arrequexaos que nun merecen talo.